

אליעזר : מות הרפובליקה הרביעית

שמילאה אלז'יר ב-1942. ולבסוף, לגבי הכל, קיימים אותם יסורי מצפון שלאחר אותה מפלה של 1940, שמעולם לא השלימו אתה, שמעולם לא הודו בטבעה האמיתי, אלא ששום תפארת-מרי, שום מצעד מן-הצ'אד-ועד-הריין לא יכלו למחות עד תום את חרפתה. על רקע מעין זה, כלום הוגן הוא לדבר על חבלי-גסיסה? כלום לא נדייק יותר אם נדבר על איזו "קומדיה דל-ארטה", על משחק המתואם רק בחלקו ואשר כל השחקנים ממלאים בו את תפקידיהם בתבונה? אכן, מרגע שכמה מאות סטודנטים השתלטו על בנין הנציבות באלז'יר היה כל אחד ממלא איזה תפקיד, תפקיד שגלמד מראש בכוונה מרובה.

בשעות הראשונות לא ידע איש בדיוק מה לעשות. לא הסטודנטים שכבשו את הבנין, ושניסו להרוג את הזמן בתקוה לכתוב פרק היסטוריה, בהשליכם תיקים מבעד לחלונות, ולא ה"קולונלים" אשר משך שעות אחדות היססו אם ליטול לידיהם את ניהול המהומה, גם לא אנשי-הצבא שלגביהם נשאר צעקותיהם הפלולות של האזרחים בכל-זאת מין שאון טורדני סתם. הגנרלים טילפנו לפאריז: האם צריך לירות בהמון? מסתבר מאד שאילו היתה התשובה ברורה ותקיפה, כי אז צייתו וההפיכה לא היתה מוציאה את לילה. אבל בפאריז לא טיפלו אלא

ב-1 ביוני 1958, בשעה תשע-ועשרים בערב, מתה הרפובליקה הצרפתית הרביעית. היא היתה בת שנים-עשרה שנה וכמה חדשים. לא הרבה בהשוואה לשלישית, שנאספה אל עמיה בגיל ששים-ותשע שנה; ובכל-זאת קשישה היתה יותר מן הראשונה ומן השנייה, המרשל פטן את השלישית, שני דברים משותפים לה ולקודמותיה. היא נולדה בתוך קרב ומתה בידי של איש-חרב: נפוליאון הראשון הוא שהמית את הראשונה, נפוליאון ג' את השנייה, המרשל פטן את השלישית, והגנרל דה-גול את הרביעית.

חבלי גסיסתה של הרפובליקה הרביעית לא היו ארוכים ביותר, אחרי ככלות הכל, ונמשכו מן ה-13 במאי עד ל-1 ביוני. היה זה האפילוג של מחלה שאפשר לימר עליה שליותה את הרפובליקה מיום לידתה. הרפובליקה הרביעית, שיצאה לאוויר העולם בתוך "המלחמה המזוהמת" של הודו-סין, גוועה בעיצומה של מלחמה, מזוהמת גם היא, זו של אלז'יריה. הרקע הוא בעצם רקען של מלחמות אבודות. לא רק שתי אלו שעתה-זה הזכרנו אלא גם, ובפרט לגבי הצבא, הכשלון המדכא עד מאד של סואץ. לגבי הצי חיים היו, מלבד זאת, גם זכר טולון, ורגשי הנחם של דרלאן. לגבי ה"אקטיביסטים", שמבלי דעת אל-נכון מה רצונם התאוו ל"שינוי", קיים זכרון התפקיד

של מלחמת-אזרחים לצאת למרומי-שדה. בירה חדשה נוצרה, בתכלית החפזון, על הגבול הבלגי באזור מכרות הפחם הנאמן לסוציאליסטים. כל שדות-התעופה האזרחיים, פרט לשלושה, נסגרו, והמשטרה המיוחדת נצטוותה לירות בכל מטוס בלתי-ידוע מבלי לבקש הוראות מן השלטונות המרכזיים. על-מנת להפריד בין הגנרלים לבין חייליהם במטרופולין הוארכו החופשות של אחדים מהם, ואילו אחרים נקראו למועצות מדומות בפאריז. ולבסוף, שעה שרוכזו כמעט כל כוחות המשטרה המיוחדת סביב פאריז, גיתנה ליחידות הצנחנים במטרופולין הפקודה לצאת למסעות מפרכים על רכסי ההרים כדי להרחיקם מן הערים ולהתיש את כוחותיהם הגופניים. הממשלה עדיין חשה עצמה חזקה כדי-כך שמר מולה פנה אל הגנרל במכתבו הגלוי לבקשו שיב-היר את כוונותיו וכדי-כך שראש-הממשלה קיבל — ואם גם, אמת הדבר, בלב-ולב — את התפטרותו של ראש-המטה-הכללי, הגנרל אָלי, שהתנגד לצעדים המשמעתיים שנקטו מעל ראשו כלפי אחדים מפיקודיו. ב-19 במאי אחר-הצהריים, אחרי מסיבת-העתונאים עטורת-הנצחון של הגנרל דה-גול, שבה מסר הלז את כדור היזמה הפוליטית למר גי מולה, ובלא שיגלה כלל את כוונותיו שלו הביא אל ביך-המצרים את מנהיג הסוציאליסטים בהביעו בפומבי את "הערכתו" אליו, אותה שעה כבר היתה הממשלה פוסחת על שתי הסעיפים. היה זה גם אותו יום בו הגיע סוסטל לאלז'יר, בשימו לצחוק ולעג את פעולתה של משטרת

בעניינים השוטפים. גאיאר סירב לקבל החלטה הרת-תוצאות כל-כך שהרי שוב לא היה ראש-הממשלה בפועל-ממש. פלימלן השתמט מאחריות באמרו שעדיין אין הוא ראש-הממשלה. או אז נתן הגנרל סאלאן לגנרל מאסי את הפקודה להתיצב בראש ההפיכה. היה זה הפתרון היחיד המאפשר לבלמה ולכוונה, שכן אותו יום היה מפקדם של הצנחנים הגנרל היחיד באלז'יריה שיכול לבטוח בציותם של חייליו. בפאריז נפלה ההפיכה — לאחר-מכן יקראוה בשם "ההתפרעות" — כפצצה על ראשו של פלימלן בלשכת ראש-הממשלה. היום היה ה-14 במאי והגנ-רל דה-גול, חרף הקריאות וההשבעות באלז'יר, עדיין לא גילה מה עמדתו. למחרת היום, כשיצא מבדידותו וסמך ידיו על יומתו של הצבא והכריז על נכונותו לחזור ולקבל לידיו את השל-טון, נמצאו הסוציאליסטים, שקודם-לכן עדיין נצרו את לשונם, מושלכים גם הם אל הממשלה והושג הרוב הפר-למנטרי הגדול ביותר, עם שהארץ היתה מתפוררת והולכת.

ה ה כ ר ע ה

משך שלושה או ארבעה ימים גילם ז'יל מוק את מרותו של המשטר הגווע. רבת-רושם היא רשימת הצעדים שנקט למען הגנת הרפובליקה, כפי שגוללה עורכו הראשי של כתב-עת אמריקאי גדול באירופה.¹ כל הפריפקטים קיבלו את הפקודה להישאר על מכונם ובמקרה

1. וולטר קר, "ניוירוק הרולד טריביון",

17 ביוני 1958: "מה קרה בצרפת?"

בין דה-גול למולה, בעוד אשר פינה היה נוסע נסוע-ישוב בין דה-גול ופלימל, ולה-טרוקה בין היכל-בורבון לקולומבה-לה-דו-אגליו. הכל ידעו על המגעים האלה, אך איש לא ערב את לבו להודות בהם ולסמוך ידו עליהם. היו אלו שעות קשות למר מולה, שלגבי המשטר בכללותו, ולגבי רוב הפרלמנטרים הסוציאליסטים, היה ממש סמלה של דו-פרצופיות. הוא מצדו נשבע שלא בא במגע עם שום איש.

ב-26 במאי נקט דה-גול את הזומה. הוא הודיע לראש-הממשלה ולסגנו, מר מולה, שהוא מוכן להיפגש אתם; המז-כיר-הכללי של המפלגה הסוציאליס-טית ומר מוק, שהיו מוכנים להיענות להזמנה, נאלצו לדחותה בשל התנגדות הסיעה הפרלמנטרית שלהם. פלימלן נענה דווקא. הפגישה, שנתקיימה בבית אחד בסן-קלו ואשר דומה כי מר פיגט לקח בה חלק, נמשכה עד שעה חמש בבוקר. ראש-הממשלה חזר למאטיניון בהרגשה שלא הפסיד מאומה. הגנרל דה-גול חזר למעונו הכפרי מתוך הכרה בטוחה שהשיג הכל. באווירה הזאת של דו-משמעות פעלת כפצצה ההודעה שפורסמה למחרת בצהריים, אשר בה הצהיר דה-גול כי החל בהתיעצויות לקראת הרכבת ממשלה. ואף כי שום איש לא הטיל עליו אחריות זו, היו הכל שמחים על שנטלה לידיו. עתה לא היתה השאלה אלא כיצד לצאת בכבוד. ודבר זה נעשה עדי-מהרה על-ידי הנשיא קוטי, הנשיא-לשעבר אור-יול, ומר פלימלן עצמו. זה הראשון הצהיר, לאחר שקיבל את התפטרותה של ממשלת פלימלן, שגם הוא יתפטר

המטרופולין ובהמציאו מנהיג להתמר-דות.

זו היתה תחילת הסוף. ב-19 בחו-דש התמוטט המשטר בקורסיקה. ב-25 בחודש מתה הרפובליקה בתוך אדי-שותם של מיליוני צרפתים, שיצאו בחדות לחוג את הגי-השבועות מחוץ לעיר, בהניחם בשמחה „לפרלמנטרים השוטים הללו“ למצוא מוצא. ב-26 בחודש מתה הרפובליקה בהפגנה הגדולה של הגנה רפובליקאית, אשר בה צעד הסוציאליסט פינזו לצד הקומו-ניסט דיקלו בלא שיוותרו בכך אף על אחת מאי-ההבנות הקיימות בין מפל-גותיהם.

באסיפה-הלאומית, מקום שישבו פרלמנטרים ימים ולילות ובילו את זמנם ליד המזנון, שלצורך שעה זו נעשה מטבח של מבצר נצור, נראו מפרק לפרק אישים שבאו מטעם דה-גול, ואם גם לא נשלחו על-ידי, כדי להביע את רגשותיו האנטי-פאשיס-טיים והפרו-רפובליקאים של הגנרל. כולם היו „מי שהיו“, אנשי תנועת-המרי והפרלמנט לשעבר, כדוגמת מר אילור, מר קאטרו ומדמואזל דה-מיריבל. היו גם אחרים, אשר בלא שיהיה יפוי-כוח בידם הצליחו ליצור מגעים חשאיים בין הנפשות-הפועלות הגדולות של אותה שעה. ראש-וראשון לכולם, מר פיגט — איש אתורי-הקלעים של המפלגה הסוציאליסטית, פועל זה שבתנועת-המרי נעשה „הקו-לונל פרסון“ ואחרי-כן התיצב בראש תעשיית המטוסים הגדולה של הצפון ובראש הקופה הסודית של המפלגה הסוציאליסטית. הוא היה מטייל לו

הקריב תיק בעד הגדרה. הוא קרא לאמור: "הערב, רבותי, מוזיקה קא-מריט; מחר — תזמורת צבאית".

הכוחות

המשטר הפרלמנטרי בצרפת הת-מוטט משום שנעשה מראית-עין, או מוטב לומר — מסוכת-ליצנים, של מציאות. ואולם דבר לא השתנה בעצם הווייתה של הארץ ובעיותיה, אף לא בכוחות שהסעידוה.

המפלגות נשארו כמו שהיו. המפ-לגה הקומוניסטית היתה היחידה בכולן שידעה לקיים משך כל עת המשבר רמה של כבוד-עצמי וקו של התנהגות. הסוציאליסטים, שבויי סתירותיהם, העדיפו לוותר על משטר דמוקרטי ובלבד שלא להגן עליו בשיתוף עם הקומוניסטים. בבחרם בדה-גול קיוו גם להטותו על צדם בשאלת האמנה האטלנטית ובשאלת האיחוד האירופי. הרדיקלים, שהגיעו למשבר מפולגים, לא נתאחדו על ידיו. הקתולים, שצמחו מתוך תנועת-המרי ונבצר מהם לכבוש עמדות מחוץ לקהל המאמינים למחר-זותיהם, שמחו על ההזדמנות לצאת מתוך משטר שהיה חילוני מדי בש-בילם, ולהיאחו במשטר אחר שמובטח להם כי ישאר נוצרי, ואם גם לא דווקא דמוקרטי. בסיכומו של דבר נתגלו אותם חמש-מאות ויותר צירים, שעלי-הם התוספו שאר הנציגים של הסנאט, של המועצה הכלכלית ושל מועצת-האיחוד-הצרפתי, בצביונם האמיתי: אשליות השלטון.

באלז'יריה, ובכמה וכמה מקומות במטרופולין, התארגנו בינתיים ביטו-

אם תסרבנה המפלגות לקרוא לגנרל. מר אוריול החליף עם הגנרל אגרות שאיפשרו לגנרל לנער את חצנו מפר-שת קורסיקה, עם שהוסיף לסמוך ידיו על פעולתו של הצבא. אשר לראש-הממשלה, הלז דרש הצבעת-אמון בענין שינוי התחוקה, בהודיעו מראש לאסיפה הלאומית כי יתפטר אם חייב הרוב של שני-שלישים לכלול את קולות הקומוניסטים. הוא עמד בדי-בורו בהסתלקו מן האחריות השלטונית ברוב של 408 נגד 165 קול — מקרה שהוא אולי יחיד-במינו בתולדות המש-טר הפרלמנטרי — ובכך פתח את השער לגנרל.

המאורעות שהתגלגלו בשלושת הימים מן ה-30 במאי עד ל-1 ביוני, אלה לא היו בעצם אלא ההכנה והביצוע של טכס ה"חאראקירי" של הרפובליקה הרביעית, שהוצא לפועל במתכונת של נשפים פאריזאים גדולים, כשהגנרל, הרגיש תמיד לתפאורה, ניאות ובא פעמיים בכבודו-ובעצמו לאסיפה ה-לאומית. לישיבה של ה-31 במאי באה גם "כל פאריז". נוכח קהל זה של נשים יפות ואנשי-שם פנו הנואמים אל ההיסטוריה. מן-הסתם כבר נשכח משאו של מר טיסיה דה-ויאנקור, אך ימים רבים יזכרו את ביטויו: "אישי הגנרל, אני מצביע נגדך לא מפני שהנני בעד המשטר אלא מפני שפרק-ליטו של לואי הט"ז לא יוכל להצביע בעד רובספירי".² והמלה האחרונה מונתה לז'ורז' בידו, אדם מוזר זה, שיותר מפעם אחת בחייו המדיניים

2. הוא היה סיניגורו של המרשל פטן.

גם כאן נתקלים אנו בחילוקים עמוקים. הרי, קודם-כל, הפיקוד, כלומר הגנרלים, שפולם או כמעט כולם הם בני למעלה מ-50 וברובם הגדול הם שרידי הקצונה של הרפובליקה השלישית, זו הקצונה שנשברה עקב התבוסה של שנת ה-40, שפולגה על-ידי הפיכתו של דה-גול, שטוהרה על-ידי תנועת-המרי. הגנרלים האלה עוצבו באקדמי-יות הצבאיות, מקום שהיו רוח ה"קס"טה" ותורותיו של קלאוזוביץ מושלות בכיפה. אבל ליד הגנרלים נמצאים הקולונלים והקצינים הנמוכים יותר, אנשים שכמעט כולם יצאו מתוך הנו-עת-המרי, שעוצבו תחילה במאבק המחתרתי ואחרי-כן בקרב הרעיוני, בהודו-סין ובאלז'יריה. אלה הם חיילים מהפכנים הלועגים למטות הראשיים אך יודעים על-פה את כתביהם של לנין ומאוצה-דון, ואשר סיגלו לעצמם השקפה "פוליטית" על עניינים צבאיים, יותר בגלל המלחמות שבהן נלחמו מאשר מתוך נטיה אישית. כולם עומדים במגע ישר עם חייליהם, שחייבים היו לקנות את אמונם הגמור על-מנת לנהל מערכה שאיש לא האמין בה. ועדי-הבטחון-הציבורי והארגון המי-ניסטרינוני של שאבאן-דלמאס בחרו בהם משום שידעו כי האנשים האלה, הם ולא הגנרלים, בידיהם נתונים עצמתו ועתידו של הצבא. ולבסוף היו הצנחנים, קורפוס מובחר זה שמלחמת הודו-סין ומלחמת אלז'יריה עשאוהו קורפוס מיסטי, מסדר אבירי כמעט, תחת פיקודו של הגנרל מאסי.

"ההבדל המפרידם מעל שאר קצינים בני-גילם נובע מכך שראו מל-

יים אחרים של כוח פוליטי. היו אלה ועדי-הבטחון-הציבורי. קבוצות אלו של "קיצוניים", של מרי-נפש, של "מתנגדים לכל", ניהנו מצד אחד מתמיכת הצבא ומצד שני מאדישות האוכלוסיה. הדבר היחיד שהיה ידוע על אחדים מהם הוא שנתגבשו סביב קולונלים-פוליטיקאים, אשר מר שאבאן-דלמאס אספם ואחרי-כן שלחם לאלז'יריה כאשר שימש, לפני שנה, במיניסטרוני-המלחמה. קצינים אלה, שקיבלו יפוי-כוח מן המיניסטר אלא שהיו לצנינים בעיני המטה-הכללי, הם שיצרו את המגע בין מפקדי היחידות לבין האזרחים ההחלטיים ביותר. עד כה היו חייהם של הוועדים האלה קצרים ובני-חלוף מפדי שילבשו צביון של תנועה מדינית ברורה. בכללותם אפשר שהם פאשיסטים פחות מפני הרושם שמעוררות אישיותו ונעימת-דיבורו של נציגם המוסמך ביותר, מר דלבק. אבל דבר אחד ודאי הוא, ההשקפה תלבות שעליה הם מדברים אינה זו שבה הפך דה-גול. סבורים הם שיוכלו לשלב במטרופולין את אלז'יריה כמו שהיא, על מעשקותיה החברתיות ואי-השוויון שבאוכלוסיתה, דבר שבעצם משול יהיה לשילוב המטרופולין באלז'יריה האירופית. דה-גול לא נפל בפח הזה. עד לרגע האחרון של ביקורו הראשון באלז'יר סירב להזדקק לנוס-חה "אלז'יריה הצרפתית", שפן רצונו בשילוב האוכלוסיה האלז'ירית בזו של המטרופולין ולא בהשתלבותה של טריטוריה אחת בזולתה.

בצד ועדי-הבטחון-הציבורי קיים מניעה הגדול של ההפיכה, הצבא. אך

עצמו בעינויים וחייב גם את כל הקצי-
נים לעשות כדוגמתו, כדי שיוכלו לומר
שאף אחד מהם לא גזר על אחרים
גזירה שלא עמד בה הוא עצמו...
האנשים האלה צריכים היו להשתייך
לצבא הישראלי, כי בתוך אומה הנתונה
במצור לא היו כליותיהם מיסרות
אותם. אבל בצבא הצרפתי נעשו זרים
גמורים לצרפת הבורגנית, השוקקת,
המצליחה ורבת-המרץ של ימינו. זה
הטעם העמוק לכך שהם חדורים יותר
ויותר כיסופים פטריוטיים נלהבים
לצרפת אשר לה מטרות גדולות, ואשר
לה אמונה גדולה אך מטושטשת".⁴

ה א י ש י ם

אלה הם הכוחות, חזקים הם, אך
זאת הפעם מנוהלים הם על-ידי אנשים
כשיעור קומתם — או, אם תרצה, הם
מפעמים את הללו. קודם כל, הפרלמנ-
טרים מלשעבר, אדם כמו פינה, סמלה
של בורגנות שאינה מאמינה כי נגזר
עליה לעבור מן העולם, סמלו של
העושר הצרפתי הזה שבעצם המאה
העשרים עודו נאמד בעשרות טונות,
זהב שמביאים אנשים פרטיים למדינה,
סמלו של משק שאינו חושש פן יאשי-
מוהו בצרות-אופק שכן יש בו האומץ
להילחם נגד מיתוס האינפלציה, של
הצריכה שאין לה סייגים והצרכים
שאין להם שיעור. הרי מולה, זה המורה
לאנגלית הנוהג עם מפלגתו כאילו
היתה כיתה של תלמידים, זה הפו-
ליטיקאי שהאשימוהו בכל הפשרות

חמות רבות יותר מהללו ומן העובדה
שאומנותם היא-היא כל חייהם. אבל
הבדל זה חשוב פחות מן ההבדל המפ-
רדים מעל עמם. הניגוד הוא עצום
ואפילו נורא, שכן צרפת של ימינו
היא ארץ נוחה יותר ויותר, החיה
בנחת את החיים החמריים, חיים של
שיגשוג אך לא של תפארת, חיים שהם
כמדומה האידיאל והמטרה של המערב.
הצנחן התנער מהם מכבר... המטרות
והאידיאלים שלו עצמו מביאים לפע-
מים לידי תוצאות בלתי-צפויות. הוא
מעריך, למשל, בגלוי את החייל הקו-
מוניסטי הוויאטנאמי ואת המורד האל-
זיראי שבו הוא נלחם כל ימיו. הוא
הוגה בוז שאין למעלה ממנו לפוליטי-
קאים, לבורגנים של המטרופולין
ולקולונים העשירים של אלז'יריה.
הנה משום כך קשור הוא בכל לבו
ברעיון של מיזוג אלז'יריה וצרפת, של
מתן אורחות מלאה להמוני המוסלמים
בצרפת גדולה יותר, ומשום כך הוא
חפץ לתת להם אותו חינוך ואותן אפ-
שרויות. לגביו הרי זה שיקול חשוב
יותר מן השיקול הממלכתי. הרי זה
שיקול המצדיק את המלחמה בהם
ואפילו את עינוי החשודים בטרוריותם.³
דרך טיפולם בחשודים מעידה עלי-
הם שאינם קדושים. "...אבל הגנרל
מאסי, שצריך היה להחליט בדבר
העינויים, הוא איש דתי עד עומק לבו,
שמשבר מצפוני חמור עבר עליו בטרם
יתן את הפקודה לכך. בסופו של דבר
אכן החליט, אך קודם-לכן העמיד את

⁴. ג'וזף אלסופ, "גיוויורק הרולד טריב"

יון", 14.6.58.

³. ג'וזף אלסופ, "גיוויורק הרולד טריב"

יון", 10.6.58: "הצנחנים".

לפרקים בגילויי תמימות נוסח סבתה, כמו למשל הרתיעה משיתוף-פעולה עם מיניסטרים שמוסרם המשפחתי איננו עומד על הגובה, הרי זה רגש הזן ומכלכל את צמאנו לגדולה, צמאון שהצדקה היא יסודו והאלוהים הוא שופטו היחיד.

עשרות כרכים כתבו על דה-גול, ועוד רבות יכתבו עליו, אבל המעשה האפיני לוי יותר בהלך-רוחו הנוכחי הוא הבחירה באדם שאיננו עוזר בלבד אלא גם כמין נביא: אנדרה מאלרו. ושוב: אין זה חשוב הרבה מה מעמדו הרשמי של סופר זה בתוך הממשלה; החשוב הוא שהוא ולא אחר יהיה נושא-דברו של הגנרל. שפן לגבי דור שלם, מאלרו, עוד בטרם יהיה מחבר "חבלי אנוש" או "הפסיכולוגיה של האמנות", הריהו לוחם. סופר היכול לדבר על המוות משום שהוא עצמו ראהו פנים, על ההיסטוריה משום שסייע לעשיית-תה... בכל נקודות-המפנה של המאה הזאת יכירהו מקומו. בשאנחאי, שעה שגורל הקואומינטאן מוטל בכף. בבר-לין, על-מנת להציל את ראשו של טלמן. במדלין, עם חיל-התעופה הספר-די הרפובליקאי. בטולוז, בבית-סוהר של הגסטאפו, שממנו משחררים אותו כוחות-צרפת-הלוחמת. באלזאס, בראש החטיבה של אלזאס-לורן... בפאריז, שעה שמקים דה-גול את ממשלת האי-חוד הלאומי שלו... ברפובליקה שבה תפסה הספרות את מקומה של המדינה פושטת-הרגל, "משקל היצירה הוא הנו-תן תוקף למציאותו של מאלרו במקום השלטון, משל כאילו צ'ן וקיו-ג'יסור, מנואל וגרניקו ודמיות-העל מחיבוריו

שבעולם ואשר בכל-זאת מעולם לא זו משני הרעיונות שהם תמצית ייעודו הפוליטי: האיחוד האירופי וניתוק תנועת-הפועלים מן הקומוניזם. הרי סוסטל, מוח בלתי-רגיל זה של בוגר ה"אקול נורמל", אשר מתוך הגיון הרבה יותר מאשר מתוך התלהבות שבלב נטש את מעמדו של הפרופיסור הצעיר ביותר לאתנולוגיה בצרפת ונעשה האיש הגדול של תנועת-המרי, המזכיר-הכללי של התנועה הגוליס-טית, נציג הרפובליקה ליד הקולונים ולבסוף — נציג הקולונים של אל-ז'יריה ליד הרפובליקה.

אך מעל לכל, ראשון בלי שווים, עומד דה-גול, זה האיש שעליו אמר מזריאק כי יותר מכל זולתו מובטח לו הנצח עוד בחייו. זהו איש שקודם-כל הוא גבה-קומה, ומתוך כך הוא מסתכל בבריות ממרום גבהו ומעדיף שותפים גבוהים ככל האפשר, איש גבוה ברוח, כדי-כך שיכול הוא לכתוב ולדבר על עצמו באמרו: "הגנרל דה-גול" בלא שיעלה צחוק על שפתי שום אדם. איש שכל תנועותיו מדודות כל-כך משום שלעולם אינו יכול לסור מן הפן הזה שעליו העמידתו ההיסטוריה בעורו בחיים. דה-גול, שכאיש פרטי מת מפבר, יכול להתברך בלבבו שאיננו עבד לשום אדם משום שפל-כולו הריהו עבד לאותה ישות שביקש לעשותה סמלה של צרפת. אין הוא לא פאשיסט, לא אוטוריטרי ולא רפובליקאי. הוא מגלם, בתכלית הפשטות, אותה רוח אריסטוקרטית אשר, כדברי מזנטסקיה, אינה יכולה לחיות אלא על הכבוד. אין זה חשוב הרבה אם רגש זה מתבטא

הבעיות. מלחמת אלז'יריה עדיין עומת דת בעינה, על מורדיה, על הקולונלים שלה, על בעיותיה הכלכליות והחברתיות האיומות. עצמאותה הכלכלית של צרפת עודה רחוקה ומלווה פינה אינו אלא התמצן ה"לאומי" שניתן למשק, שהוא בריא ביסודו אלא שעודנו טרף לאנדרלמוסיה יתירה ולחולשה מופלגת. ההתחייבויות האט-לנטיות והאירופיות עומדות בעינן, על כל האחריות הכרוכה בהן ועל הגבלות הריבונות המשתמעות מהן. ולבסוף, עלייתו של דה-גול לא שמה קץ לתנועת העצמאות ביתר השטחים שמעבר לים, אדרבה — היא העניקה להן משנה-תקוה ותעצומות-מרץ.

הגנרל כוחו גדול בכך שהוא יודע לעבוד בחשאי. ומאחר שהוא מתנה כל מדיניות צרפתית לעתיד-לבוא בשינוי המשטר במטרופולין, קשה לדעת מה יהיו הצעדים המדיניים אשר יזום לפני המשאל על התחוקה החדשה. אם תרצו אין זו אלא דרך נוספת להרוויח זמן מבלי לעורר את הרושם כאילו ביקשת שהות מאויבך ומבעלי-ברייתך. אם בכל-זאת יצלח הגנרל דה-גול, כפי שקרוב לוודאי, ליסד משטר אשר בו תוכל הרשות המבצעת, בלי מכשולים של חקיקה, להגשים תכניות לטווח ארוך, או אז ייתכן לומר שאלו תהיינה התכניות:

באירופה לא תעמיד צרפת מכשולים על דרך האינטגרציה האירופית, ובלבד שתהיה ראשונה בין שווים. הרי זה תפקיד שבעצם אין איש שוללו ממנה, ואולם על-תנאי שתדע צרפת לשאת באחריותה כמנהיגת העולם

על האמנות העולמית, אשר בה הפיח חיים חדשים, כאילו כל אלה נתלו אליו במושב הממשלה... ממראה המוות מפיך מאלרו מוסר השכל: "חיי אדם אינם שווים דבר, אבל שום דבר אינו שווה חיי אדם". ביסודו של דבר הרי כאן הפיתוי להגשים את הנמנע, לכופף את ההיסטוריה ולא להיכופף לה.

ה ס י כ ו

אם כך הם פני הדברים, מהם סיכוייו של נסיון גוליטי זה, שמלכתחילה חופפת עליו הילת-קסם של אפופיאה? תוצאה אחת, חשובה ביותר באמת, כבר הושגה: תיקון כל הממדים בחיים הפוליטיים הצרפתיים. כיון שהזדהה דה-גול עם צרפת, או, מוטב לומר, כיון שזיהה את צרפת עם שיעור-קומתו שלו, הרי בעצם נוכחותו החזיר כל אדם למקומו: האישים המדיניים, אפילו החשובים ביותר, בין שהם מחוץ לקבינט שלו, שבו הוא נוהג דרך-מרות כ"המלך במועצתו", ובין שהם בתוכו; הבעיות המדיניות, שבבת-אחת ניטלו מהן ממדי ההיסטוריה שלהן והן שבו-לבשו את מדיהן האמיתיים; תוניסיה, למשל, שחזרה והיתה ארץ בת שלושה-וחצי מיליון נים. צרפת שוב היא הארץ הראשונה באירופה, מעצמה שעוד תמול הושיבה בזה מושבותיה-לשעבר על ספסל-הנאשמים והיום כל בעלי-בריתה מחזרים אחריה. אין זו ארץ הנולדת מחדש, זאת היא ארץ המגלה את עצמה מחדש הודות לגדולת האדם העומד בראשה. אף-על-פי-כן הרי תיקון זה של הממדים לא פתר אף אחת מן

לאחד תחת כיפת האסלאם וברוח המר-קסיסטית את ההמונים הצבעוניים, מג'אקארטה עד ראבאט. לא מקרה הוא שגורלם המדיני של דה-גול ושל צרפת עומד להכרעה באלז'יריה זו, שמבחינה גיאוגרפית, מדינית ואנו-שית היא נקודת-ההצטלבות של שני הצירים המנוגדים האלה. גם לא מקרה הוא שזאת הפעם האידיאולוגיה של הפעולה איננה אחד מן ה"איזמים" האלה שהרעישו את העולם עד עכשיו אלא אותו רעיון צרפתי-בתכלית של מיוזג והשתלבות.

מכל המדינות המודרניות צרפת היא היחידה הזכאית באמת לדבר על מיוזג-אוכלוסים גמור, משום שהיא הארץ היחידה בעולם בה יצרה המדינה את האומה ולא להיפך. ארבע-מאות שנה נדרשו למיוזגם של בני בורגון, ויום אחד בלבד למיוזגן של ניצה וסאבויה. הטרגדיה של אלז'יריה היתה בכך שהתמזגות נצטמצמה בהבטחות מילוליות, כי מאז מפלת סידאן מעולם לא היתה הממשלה הצרפתית לא חזקה אף לא חפשיה די-הצורך לסלק, בפעור-לות של מרות, את המכשולים שהעמידו התסביכים הדתיים והגזעניים על דרך התמזגותם של האלז'יראים והצרפתים שמעבר-לים.

מוסר-ההשכל מן המשבר הנוכחי הוא פשוט בתכלית: רוח ההתנגדות להתמזגות נתחזקה כל-כך בגלל דיל-דולו של השלטון, עד שהפיאודליות שאותה קטל לואי הי"ג חזרה ונולדה בצל הרפובליקה הרביעית ועוללה היתה להחריב יחד עם אחדות המדינה גם את אחדות האומה.

האירופי, לא על סמך יומרות משפ-טיות אלא מתוך מנהיגות לאמיתה. דה-גול בעצם גם אינו מתכוון לבלוף. יש בדעתו לחזק את העצמה הצבאית של ארצו, להכניסה למועדון האטומי על-ידי בנייה מואצת של מיתקנים גרעיניים. רצונו להכניס נורמליזציה במשק, מתוך שהוא משוכנע כי צרפת היא הארץ העשירה ביותר באירופה, גם בהון-השקעות גם באפשרויות העבודה שהיא יכולה להציע לידדים עובדות מבחוק. הוא דורש רפורמה מידית בחינוך כדי שיוכל לסלק כל אבן-נגף מדרך בישולו של "החומר האפור" הזה. המקנה לצרפת את הבכור-רה המדעית והטכנית שאין-עליה-עוררים באירופה של הזמן הזה.

דה-גול לא יקעקע את בירתה של אירופה. במידה שתתגבש אירופה מסביב לצרפת, ינסה להפנותה אל אפריקה זאת, אשר בה עדיין יש לצר-פת נחלות ואוצרות גדולים כל-כך, לצדו של יעוד ישבני שלמרות הקל-קלות העצומות של הקולוניאליזם עדיין הוא בכל-זאת אחד הבסיסים המהוגנים ביותר להתקרבות בין עמים שונים בצבעם. דה-גול מעולם לא נואש מן הציר הזה — פאריז-בראזאוויל — שהוא מאמין כי יוכל לבנות סביבו את "איראפריקה". זהו ציר בעל חשי-בות ראשונה-במעלה לעתידו המדיני של העולם. לא די שהוא מצרף את הריכוז הטכני והאנושי הגדול ביותר של המערב עם מרחבים עצומים בעש-רם וריקים-ביחס, אלא שהוא גם חותך בזווית ישרה אותו ציר מדיני אחר, הציר הערבי-הקומוניסטי, המתמר

נגדו. הרצון, האמונה, האומץ הם על צדו. בקריאת-תגר חדשה זו שהוא קורא על ההיסטוריה, «מייתן ולא יכסה... בגדלותו של חלום על קוצר-ידיה של האומה».

אין ספק שדה-גול הוא ממשיך המסורת המלוכנית, במידה שהוא חוזר ומחדש את מסכת אחדותה של צרפת לערך בגקודה שאליה הגיע רישלייה. הזמן, המנהגים, האידיאולוגיות הם

(הדברים נכתבו סמוך לאתר עלייתו של הגנרל דה-גול לשלטון בצרפת וקודם עריכת משאל-העם)